يدەيانىڭ ۇلى كۇشىن ۇعىنىپ، ەكپىندەي ىلگەرىلەيتىن كۇش ۇيىستىرىپ، جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭدى جونگە سالۋ جالپى جوباسىن تولىق، دالمە - ٴدال دايەكتىلەندىرىپ، كورىكتى شينجياڭ قۇرۋعا قۇلشىنۋ كەرەك

(باسى 1 - بەتتە)

ٴبىز "ەكىنى تۇراقتاندىرۋدىڭ" شەشۋشى ٴمانىن تەرەڭ ٴتۇسىنىپ، ۇزدىكسىز تۇردە "ٴتورت تانىمدى" كۇشەيتىپ، "ٴتورت سەنىمدى" بەكەمدەپ، "ەكى قورعاۋدى" ورىنداپ، باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ ماڭىزدى سوزدەرىنىڭ، ماڭىزدى نۇسقاۋلارىنىڭ رۋحىن ۇيرەنۋدى، ۇعىنۋدى، دايەكتىلەندىرۋدى ۇزاق ۋاقىتتىق كەلەلى ساياسي مىندەت ەتۋگە تاباندى بولىپ، باس شۇجيدىڭ ولكە - مينيسترلىك دارەجەلى نەگىزگى باسشى كادرلاردىڭ ارناۋلى تاقىرىپتىق زەرتتەۋ - تالقى كۇرسىنداعى ماڭىزدى ٴسوزىنىڭ رۋحىمەن ۇشتاستىرا ۇيرەنىپ، 2 -، 3 - رەتكى ورتالىقتىڭ شينجياڭ قىزمەتى جونىندەگى اڭگىمە ماجىلىستەرىنىڭ رۋحىمەن جانە باس شۇجيدىڭ شينجياڭ جونىندەگى جەلەلەس ماڭىزدى سوزدەرىنىڭ، ماڭىزدى نۇسقاۋلارىنىڭ رۋحىمەن ساباقتاستىرا ۇيرەنىپ، كەزەكتەگى شينجياڭ تۇرعان تاريحي ورنىمەن، ٴدوپ كەلگەن حالىقارالىق جانە ەل ٴىشى جاعدايىمەن بايلانىستىرا ۇيرەنىپ، رۋحاني ٴمانىن تەرەڭ ٴتۇسىنىپ، وزەكتى مازمۇنىن يگەرىپ، ىسكەرلەي ۇيرەنىپ، جەتە ٴتۇسىنىپ، جەتە يگەرىپ، شىنايى تياناقتاندىرىپ، تولىق، دۇرىس ۇعىنىپ، جاپپاي دايەكتىلەندىرۋىمىز، اتقارۋىمىز كەرەك.

ما شيڭرۋي بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: "ەكى كەلەلى جاعدايدى" كوكەيدە ساقتاپ، "مەملەكەتتىڭ زور ٴىسىن" ەستە بەرىك ساقتاپ، ورنىقتىلىق بارىسىندا ىلگەرىلەۋ سىندى قىزمەت جالپى ارناسىن جازباي، بايانىدى تىنىشتىققا ساياتىن ٴتۇبىرلى، نەگىزدىك، ۇزاق بولاشاقتىق قىزمەتتەردى جۇيەلى زەرتتەپ، تىڭعىلىقتى ويداعىداي ىستەپ، باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ ماڭىزدى سوزدەرىنىڭ، ماڭىزدى نۇسقاۋلارىنىڭ رۋحىن جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭدى جونگە سالۋ جالپى جوباسىن تولىق، دالمە - ٴدال دايەكتىلەندىرۋدىڭ، قوعام ورنىقتىلىعى مەن بايانىدى تىنىشتىقتى ىلگەرىلەتۋدىڭ قۋاتتى كۇشىنە شىن مانىندە اينالدىرۋ، جاڭا داۋىردەگى جاڭا جورىقتا كورىكتى شينجياڭ قۇرۋعا قۇلشىنۋدىڭ ٴىس جۇزىندىك ونىمدىلىگىنە شىن مانىندە اينالدىرۋ كەرەك. ورنىقتىلىقتى قورعاۋ سىندى ارقاۋدى مىقتاپ شيراتىپ، لاڭكەستىككە قارسى تۇرىپ، ورنىقتىلىقتى قورعاۋدىڭ زاڭمەن باسقارىلۋىن، ۇدايىلانۋىن، ارنايىلانۋىن جاپپاي ىلگەرىلەتىپ، حاۋىپ - قاتەردەن ساقتانۋدىڭ، حاۋىپسىزدىككە كەپىلدىك ەتۋدىڭ، ورنىقتىلىقتى قورعاۋدىڭ ٴتۇرلى قىزمەتتەرىن تىڭعىلىقتى ويداعىداي ىستەپ، قوعامدىق كەلەلى جاعدايدىڭ ۇزدىكسىز ورنىقتىلىعىن، ۇزاق ۋاقىت ورنىقتىلىعىن ساقتاۋ كەرەك. جۇڭگو شينجياڭىنىڭ حيكايالارىن كۇش سالا ويداعىداي بايانداپ، شينجياڭعا قاتىستى سىرتقى ۇگىتتى كوپ ساتىلى، جان - جاقتى، ستەرەولدى ورىستەتىپ، تاماشا سىرتقى ورتا قالىپتاستىرۋ كەرەك. جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتىپ، ناقتى، جاندى، ٴونىمدى بولۋدى كورنەكتىلەندىرىپ، ۇلتتاردىڭ ارالاسۋىن، ىشتەسۋىن، توعىسۋىن جەبەپ، "بەستى شىنايى مويىنداۋدى" ۇزدىكسىز كۇشەيتىپ، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ورتاق رۋحاني مەكەنىن قۇرۋ كەرەك. ٴدىن ىستەرىن باسقارۋ قابىلەتىن جوعارىلاتىپ، پارتيانىڭ ٴدىن قىزمەتى نەگىزگى باعىتىن جاپپاي دايەكتىلەندىرىپ، شينجياڭدا يسلام ٴدىنىن جۇڭگوشالاندىرۋدى ورنىقتى قادامەن ىلگەرىلەتىپ، ٴدىننىڭ سوتسياليستىك قوعامعا ۇيلەسۋىن جەبەۋ كەرەك. شينجياڭدى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋدى ىسكەرلەي ورىستەتىپ، جۇڭحۋا مادەنيەتىنىڭ ورتاقتىعىن، شينجياڭ مەن ىشكى ولكەلەردەگى ٴار ۇلتتىڭ ارالاسۋىنىڭ، ىشتەسۋىنىڭ، توعىسۋىنىڭ تاريحي شىندىقتارىن كورسەتەتىن ٴسوز جۇيەسىن جانە ٴونىمدى دانەكەرلەردى كوپ تۇرعىزىپ، جان - جاقتى ورناتىپ، ىنتىماقتاسا كۇرەس جۇرگىزۋدىڭ ورتاق يدەيالىق نەگىزىن بەكەمدەۋ كەرەك. حالىق تۇرمىسىمەن تىعىز جاناستىرا وتىرىپ جوعارى ساپالى دامۋدى ىلگەرىلەتىپ، مۇناي - تابيعي گاز، كومىر، كەن ونىمدەرى، استىق، ماقتا، جەمىس - جيدەك، كوكونىس سياقتى ٴتۇيىندى بايلىقتار مەن كاسىپ سالالارىنىڭ دامۋىن كورنەكتىلەندىرە ويداعىداي يگەرىپ، جىبەك جولى ەكونوميكالىق بەلدەۋى وزەكتى رايونى قۇرىلىسىن جەدەلدەتىپ، بايانىدى تىنىشتىقتىڭ زاتتىق نەگىزىن نىعايتىپ، دامۋ جەتىستىكتەرىن حالىق تۇرمىسىنا تيىمدىلىك جاساۋدا، جۇرت تىلەگىن ۇيىستىرۋدا ايگىلەۋ كەرەك. جاڭا داۋىردەگى بيڭتۋان قىزمەتىن ويداعىداي ىستەپ، بيڭتۋان مەن جەرگىلىكتى ورىن "ٴبىر تۇتاس جۇيە" دەيتىن يدەيانى مىقتاپ ورناتىپ، بيڭتۋاننىڭ رەفورمانى تەرەڭدەتۋىن جانە بيڭتۋان مەن جەرگىلىكتى ورىننىڭ توعىسا دامۋىن تىڭعىلىقتى ىلگەرىلەتىپ، شينجياڭ قىزمەتىنىڭ باس نىساناسىن جۇزەگە اسىرۋدا اناعۇرلىم زور رول اتقارۋ كەرەك. پارتيانى جاپپاي قاتاڭ باسقارۋدى تەرەڭدەتىپ، پارتيا ستيلى، پاكتىك قۇرىلىسى، قىزمەت ستيلىن، كادرلار قوسىنى قۇرىلىسىن ۇزدىكسىز ويداعىداي يگەرىپ، پارتيانىڭ شينجياڭداعى بيلىك جۇرگىزۋ نەگىزىن بەكەمدەۋ كەرەك.

ما شيڭرۋي بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: جەر - جەر، تاراۋلار شي جينپيڭ جاڭا ٴداۋىر جۇڭگوشا سوتسياليزم يدەياسىنىڭ دۇنيەگە كوزقاراسى مەن ٴادىسناماسىن ويداعىداي يگەرىپ، وعان سىڭىرىلگەن تۇرعى، كوزقاراستارعا، ادىستەرگە ويداعىداي تاباندى بولىپ جانە ونى ويداعىداي قولدانىپ، قايشىلىقتاردى تانۋ مەن شەشۋدى قىزمەتتە سەرپىلىس جاساۋدىڭ ٴتۇيىنى ەتىپ، قىزمەت وي جەلىسىن، قىزمەت ورنالاستىرۋلارىن، ساياسات - شارالاردى تۇراقتاندىرعان كەزدە، پارتيانىڭ نازارياسىمەن جانە لۋشيانى، باعىت - ساياساتتارىمەن، سونداي - اق جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭدى جونگە سالۋ جالپى جوباسىمەن سانالى تۇردە ولشەمگە، ۇلگىگە تۇرالاپ، پارىقتى دەر كەزىندە تۇزەتىپ، تەكسەرۋ - زەرتتەۋ جانە عىلمي شەشىم قابىلداۋ، زاڭ بويىنشا اكىمشىلىك جۇرگىزۋ، زاڭ بويىنشا ٴىس ٴبىتىرۋ، دامۋ مەن ورنىقتىلىقتى يگەرۋ جانە قازىنالىق كۇشتى ٴبىر تۇتاس جوسپارلاۋ، قىزمەت جۇرگىزۋ ٴتاسىلى جانە نەگىزگى ساتىنى جونگە سالۋ، بازارلانعان، زاڭمەن جونگە سالىناتىن، حالىقارالانعان شارۋاشىلىق - ساۋدا ورتاسىن قالىپتاستىرۋ، باسشى كادرلاردىڭ قىزمەت ستيلى، پارتيا ستيلى، پاكتىك قۇرىلىسى جانە كادرلار قوسىنىن باۋلۋ، سونداي - اق ىندەتتەن ساقتانۋ - تىزگىندەۋدى دالمە - ٴدال، عىلمي، ويداعىداي يگەرۋ سياقتى جاقتاردا ورىن تەۋىپ وتىرعان ماسەلەلەردى، ولقىلىقتار مەن جەتەرسىزدىكتەردى باعىتتامالى تۇردە زەرتتەپ جانە جاقسارتىپ، ساياسي قابىلەتتى، تەكسەرۋ - زەرتتەۋ جۇرگىزۋ قابىلەتىن، عىلمي شەشىم جاساۋ قابىلەتىن، رەفورمادا قامال الۋ قابىلەتىن، شۇعىل جاعدايعا توتەپ بەرۋ جانە ونى ٴبىر جاقتى ەتۋ قابىلەتىن، بۇقارالىق قىزمەت قابىلەتىن، تياناقتاندىرۋدى يگەرۋ قابىلەتىن كۇش سالا جوعارىلاتىپ، جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭدى جونگە سالۋ جالپى جوباسىن جاپپاي دايەكتىلەندىرۋدىڭ ٴونىمدى ٴادىسى جونىندە ۇزدىكسىز ىزدەنىس جاساپ، پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ تالابىن ٴىس جۇزىندىك ارەكەتتە جانە قىزمەت ونىمدىلىگىندە تياناقتاندىرىپ، شينجياڭ قىزمەتىنىڭ قاي - قاشان دا دۇرىس باعىتتا ىلگەرىلەۋىنە شىنايى كەپىلدىك ەتۋ كەرەك.

ما شيڭرۋي بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: اۋتونوميالى رايوندىق پارتكوم ىسكەرلەي ۇيرەنۋ، تەكسەرۋ - زەرتتەۋ جۇرگىزۋ نەگىزىندە، اۋتونوميالى رايوندىق 10 - كەزەكتى پارتكومنىڭ بەسىنشى جالپى ٴماجىلىسىن اشۋعا دايىندىق كورىپ، باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ شينجياڭدى كوزدەن كەشىرگەندەگى ماڭىزدى ٴسوزىنىڭ، ماڭىزدى نۇسقاۋىنىڭ رۋحىن دايەكتىلەندىرۋگە، تياناقتاندىرۋعا قاتىستى اتقارۋ پىكىرىن جاساپ، رايونىمىزدىڭ رەفورما، دامۋ، ورنىقتىلىق ىستەرىنە قاتىستى ٴتۇيىندى قىزمەتتەردى ىسكەرلەگەن تۇردە جۇيەلى ورنالاستىرادى، جايعاستىرادى.

ما شيڭرۋي بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: ٴار دارەجەلى پارتكومدار مەن ۇكىمەتتەر، تاراۋلار، ورىندار، اسىرەسە، نەگىزگى جاۋاپتى جولداستار "ٴاردايىم قام جەپ تۇراتىن" جاۋاپكەرشىلىك سەزىمدى كۇشەيتىپ، ىندەتتەن ساقتانۋ - تىزگىندەۋ مەن ەكونوميكالىق، قوعامدىق دامۋدى ٴبىر تۇتاس جوسپارلاپ، دامۋ مەن حاۋىپسىزدىكتى ٴبىر تۇتاس جوسپارلاپ، ىندەتكە توسقاۋىل قويۋ، ەكونوميكانى ورنىقتىرۋ، دامۋ حاۋىپسىز بولۋ ماڭىزدى تالابىن جاپپاي تياناقتاندىرىپ، ٴار سالاداعى حاۋىپ - قاتەرلەر مەن كومەسكى كىنارەتتارعا ىسكەرلەي تالداۋ جاساپ، تۇجىرىم جاساپ، ولاردان ۇتىمدى ساقتانىپ جانە ولاردى شەشىپ، ورنىقتى، اقاۋسىز ەكونوميكالىق ورتانى، ەل امان، جۇرت تىنىش قوعامدىق ورتانى، ستيلى پاك، سالتى دۇرىس ساياسي ورتانى قۇلشىنا ساقتاپ، پارتيا 20 - قۇرىلتايىنىڭ جەڭىسپەن اشىلۋىن ٴىس جۇزىندىك ارەكەتپەن قارسى الۋ كەرەك.

جاڭ جۋ، تيان شياڭلي، چىن ۋيجۇن، ۋاڭ ميڭشان، ياڭ فاسىن، قادىر كابىن، اۋتونوميالى رايوندىق حالىق قۇرىلتايىنىڭ، ۇكىمەتتىڭ، ساياسي كەڭەستىڭ، بيڭتۋاننىڭ باسشىلىق القالارىنىڭ مۇشەلەرى، اۋتونوميالى رايوندىق جوعارى حالىق سوتى مەكەمەسىندەگى، اۋتونوميالى رايوندىق حالىق پروكۋراتۋراسىنداعى نەگىزگى جاۋاپتى جولداستار، اۋتونوميالى رايونعا (ورتالىق) توتە قاراستى ورىنداردىڭ نەگىزگى جاۋاپتى جولداستار، ٴار قايىسى ايماق، وبلىس، قالالارداعى جانە بيڭتۋاننىڭ ٴار قايىسى شى - قالالارىنداعى نەگىزگى جاۋاپتى جولداستار، ت. ب ماجىلىسكە قاتىناستى. كۇرىستىڭ باستالۋ سالتى تەلەۋيزور - تەلەفون ٴماجىلىسى فورماسىندا وتكىزىلدى، اۋتونوميالى رايوندىق پارتكومنىڭ پارتيا مەكتەبىندە، ٴار قايىسى ايماق، وبلىس، قالالاردا، بيڭتۋاننىڭ ورگانىندا جانە ٴار قايىسى شى - قالالاردا بولىمشە ٴماجىلىس ورنى ورنالاستىرىلدى.

"باس سۇعا الماۋدان" بۇقارامەن ەتەنە بولعانعا دەيىن

—— مەملەكەتتىك "حالىق رازى مەملەكەت قىزمەتكەرى" سۇك ۋيساي تۋرالى

☐ **انار بۇلت \ شينجياڭ گازەتىنىڭ ٴتىلشىسى ميهرگۇل عوبۇر**

"وسىنشاما زور داڭققا يە بولعاندىعىما توتەنشە اسىرلەنىپ تۇرمىن. مەن، ٴسوزسىز، داڭقتى قاستەرلەپ، بورىشتى ەستە بەرىك ساقتاپ، ٴوز قىزمەت ورنىمدا ٴتىپتى دە تاماشا ناتيجە جاراتامىن"، - دەدى 8 - ايدىڭ 31 - كۇنى، داڭقپەن مەملەكەتتىك "حالىق رازى مەملەكەت قىزمەتكەرى" اتاعىنا يە بولعان بيڭتۋان 1 - شى ارال قالاسى چيڭسۇك جولى ٴمالى باسقارماسى پارتيا قىزمەتى كوميتەتىنىڭ شۇجيى، ٴىس باسقارماسىنىڭ مەڭگەرۋشىسى سۇك ۋيساي.

2007 - جىلى سۇك ۋيساي شىحىزىدان ارال قالاسى چيڭسۇك جولى ٴمالى باسقارماسىنا كەلىپ قىزمەت ىستەيدى. 15 جىلدان بەرى، ول ٴىس جۇزىندىك ارەكەتى ارقىلى نەگىزگى ساتىداعى ٴبىر پارتيالى كادردىڭ حالىقتى باقىتقا كەنەلتۋدەگى اۋەلگى ماقساتىن امالياتتا ايگىلەدى.

موتوتسيكلگە ٴمىنىپ، حۇجات سومكەسىن كوتەرىپ، كۇنى بويى شاپقىلاپ ٴجۇردى... بۇل سۇك ۋيسايدىڭ ەندى عانا ارالعا كەلىپ قىزمەت ىستەگەن كەزدەگى ناعىز بەينەسى ەدى. ارال قالا بولىپ قۇرىلعان العاشقى مەزگىلدە، تۇرعىندار الەۋمەتتىك اۋماق ورىستەتكەن قىزمەتتەردى تۇسىنبەيدى، وتباسىلاردى ارالاپ، احۋال ۇعىسا بارعان قىزمەتكەرلەرگە كەيبىرەۋلەرى ەسىكتەرىن دە اشپاي قويادى. ٴسويتىپ، سۇك ۋيساي تالاي رەت ۇيلەرگە "باس سۇعا" الماي قالعان ەدى.

سۇك ۋيساي بۇقارامەن ەتەنە بولىپ، قىزمەتتە بۇقارانىڭ كوڭىلىنەن شىعۋعا ىشتەي بەل بايلادى. شاعىن اۋماق، ەرەن بازار، ٴدارىحانا، مەكتەپ دەيسىز بە... سۇك ۋيساي قاراستى اۋماقتىڭ ۇلكەندى - كىشىلى كوشەلەرىن تۇگەل ارالاپ، قاراستى اۋماقتىڭ ناقتى جاعدايىن ۇعىسادى، بۇقارامەن بەتپە - بەت وتىرىپ اڭگىمەلەسىپ، ولاردىڭ جۇرەك ٴۇنىن تىڭدايدى. تۇرعىنداردىڭ پوزيتسياسى دا باستابىندا ەسىگىن اشپاي قويۋدان وزگەرىپ، كەيىن كەلە كۇلىمدەي قارسى الاتىن بولادى. بۇگىنگى كۇندە كوپشىلىك ونى جاقىن تارتىپ "شياۋسۇك" دەپ شاقىرادى.

"ول ٴۇنەمى بىزگە كەلىپ تۇرادى، مەرەكە - مەيرامداردىڭ بارىندە ۇيىمىزگە كەلىپ، بىزبەن اڭگىمە دۇكەن قۇرادى. مەيلى قانداي ٴىس بولسادا ٴبىزدى ويلاپ وتىرادى، قۇددى جان اشىر جاقىنىمىز سياقتى"، - دەيدى چيڭسۇك جولى ٴمالى باسقارماسى تارىم وزەنى الەۋمەتتىك اۋماعىنىڭ تۇرعىنى ۋاڭ سۇجىن.

سۇك ۋيسايدىڭ قاراۋىنشا، قىزمەتتى تىڭعىلىقتى تىندىرۋدا نەگىزگى ساتى پارتيا ۇيىمىنىڭ جاۋىنگەر قورعاندىق رولىن تولىق ساۋلەلەندىرىپ، ۇيىستىرۋ قۋاتىن، جاۋىنگەرلىك قۋاتىن ۇزدىكسىز كۇشەيتۋ كەرەك. نازاريا ۇيرەنۋ وزەكتى گرۋپپاسى، پارتيا ياچەيكاسىنىڭ "ٴۇش جيىن، ٴبىر ساباعى"، ارناۋلى تاقىرىپتىق باۋلۋ دەيسىز بە... ول اپتا سايىن ٴوزى باستاماشى بولىپ پارتيا ياچەيكاسىنداعى بارلىق پارتيا مۇشەلەرىن ساياسي، نازاريا ۇيرەنۋ ورىستەتۋگە ۇيىمداستىرىپ، پارتيالى كادرلاردى قىزمەت وتەۋگە دەن قوياتىن پارتيا ۇيىمى قۇرىلىسىن، بۇقاراعا يگىلىك جاراتاتىن ىشكى قوزعاۋشى كۇشتى كۇشەيتۋگە شابىتتاندىرادى.

ۋايۋانەي شاعىن اۋماعى — ارال قالاسىنداعى ەڭ ەرتە قۇرىلعان شاعىن اۋماقتاردىڭ ٴبىرى، تالاي جىلعى بوراننىڭ جەمىرۋى مەن جاڭبىردىڭ شايۋىنان شاعىن اۋماقتاعى ۇيلەردىڭ توزىعى جەتىپ، نەگىزدىك سايكەستى قۇرىلعىلارى بۇلىنگەن بولاتىن. سۇك ۋيساي بەلسەندىلىكپەن بايلانىس جاساپ، سايكەستىرۋ ارقىلى ىلگەرىندى - كەيىندى 16 ميلليون يۋان قارجىنى قولعا كەلتىرىپ، ۋايۋانەي شاعىن اۋماعىن قامتىعان 2 كونەرگەن شاعىن اۋماقتى جاڭالاتتى. تاعى دا ارال قالاسىنىڭ مەملەكەتتىك وركەنيەتتى قالا قۇرۋ ورايىن سۇيەنىش ەتىپ، ۋايۋانەي شاعىن اۋماعىن ارال قالاسىنداعى تۇڭعىش "سەنىمدى شاعىن اۋماق" ەتىپ قۇردى.

بۇقارالىق قىزمەت بارىسىندا بايقالعان جاڭا اۋقىمدى، بۇرىننان قالعان قيىن ماسەلەلەردى توڭىرەكتەي وتىرىپ، سۇك ۋيساي پارتيالى كادرلاردى باستاپ، تاربيە جۇرگىزۋ، رەتكە سالۋ، ٴجون كورسەتىپ جەتەكشىلىك ەتۋ ٴادىس - امالدارىن بىرلەستىرە قولدانىپ، تومەنىنەن جوعارىعا دەيىن ماسەلەلەردى قاراستىرىپ، قيىن ماسەلەلەردى شەشىپ، بۇقارانىڭ ورىندى، زاڭدى مۇددەلىك تالاپ - تىلەگىن ويداعىداي شەشۋگە كۇش سالدى. ىلگەرىندى - كەيىندى 356 قايشىلىق داۋ - شارىن جاراستىرىپ ٴبىر جاقتى ەتتى، حالىق جۇمىسكەرلەرىنىڭ تاراتىلماعان 630 مىڭ يۋاننان استام ەڭبەكاقىسىن قايتارتىپ بەردى، حاۋىپسىزدىك كومەسكى قاتەرىنەن 224ٴىن رەتتەپ - وڭدادى، قورشاعان ورتا ماسەلەسىنەن 3251ٴىن ٴبىر جاقتى ەتتى.

سۇك ۋيساي باستان - اياق نەگىزگى ساتىداعى بۇقاراعا ويداعىداي قىزمەت وتەۋدى ٴوزىنىڭ قىزمەت نىساناسى ەتىپ، ٴوڭ - ٴتۇنسىز ۇلەس قوسىپ، ٴتۇرلى قىزمەتتەردى اسا ٴساتتى ورىنداپ، حالىق بۇقاراسىنىڭ تاماشا باعاسىنا يە بولدى. "داڭق كوپشىلىكتىڭ ناقتى ىستەۋىنىڭ ارقاسىندا كەلگەن. ٴالى تالايلاعان قىزمەت ٴبىزدىڭ تىندىرۋىمىزدى كۇتىپ تۇر، مەن كوپشىلىكپەن بىرگە قۇلشىنىپ، بۇقارانى مازالاعان ىستەردى، الاڭداتقان ىستەردى، ۋايىمداتقان ىستەردى دەن قويا، سۇيىسپەنشىلىكپەن، كۇش سالا وتىرىپ ويداعىداي شەشەمىن"، - دەيدى سۇك ۋيساي.

مادەني ەسكەرتكىشتەردىڭ ىشكى ٴمانىن اشىپ، جۇڭحۋا مادەنيەتىن اسقاقتاتتى

—— مەملەكەتتىك "حالىق رازى مەملەكەت قىزمەتكەرلەرى كوللەكتيۆى" تۇرپان قالالىق مادەني ەسكەرتكىشتەر مەكەمەسى تۋرالى

☐ **انار بۇلت \ شينجياڭ گازەتىنىڭ ٴتىلشىسى جاڭ رۋيلين**

"يارعۇل بايىرعى قالاسىن اشۋ جانە قورعاۋ بارىسىندا، ٴبىز ۇنەمى حانزۋ جازۋىن قامتىعان كوپ ٴتۇرلى جازۋدى، سونداي - اق كوپ ٴتۇرلى ٴدىن جۇرناقتارىن بايقايمىز، بۇلاردىڭ بارلىعى تۇرپانداعى ٴار ۇلت اراسىنداعى ارالاسۋدى، ىشتەسۋدى، توعىسۋدى بەينەلەيدى"، - دەدى 8 - ايدىڭ 31 - كۇنى تۇرپان قالالىق مادەني ەسكەرتكىشتەر مەكەمەسى يارعول بايىرعى قالا مادەني ەسكەرتكىشتەرىن باسقارۋ ورنىنىڭ مادەني ەسكەرتكىشتەر قورعاۋشىسى گۇلباحرام ٴمومىن تانىستىرىپ.

شىعىس پەن باتىس مادەنيەتىنىڭ جانە دىندەردىڭ ٴوزارا اۋىس - كۇيىس جاساپ، توعىسقان جەرى رەتىندەگى تۇرپاندا 1400دەن استام ورىندا جىلجىمايتىن مادەني ەسكەرتكىش جۇرتتارى بار، تۇرپان مۇراجايىندا 20 مىڭنان استام بۇيىم ساقتالعان، بۇل ساقتالعان بۇيىمدار كوپشىلىككە شينجياڭداعى ٴار ۇلتتىڭ تامىرلاس بولعان، قۋانىش پەن قايعىنى بىرگە وتكەرگەن، وتان شەكاراسىن بىرگە اشىپ، بىرگە گۇلدەندىرگەن تاريحىنان سىر شەرتەدى.

تۇرپان قالالىق مادەني ەسكەرتكىشتەر مەكەمەسى كۇش ۇيىمداستىرىپ، وسى تاريح پەن مادەنيەتكە ىسكەرلەي زەرتتەۋ جۇرگىزىپ، سۇبەلى ناتيجەگە قول جەتكىزدى. «شينجياڭ ٴپىشان ياڭحاي قابىرستانىنىڭ ارحەولوگيالىق قازبا ماليمەتى»، «شينجياڭ تۇرپان قالاسى شىڭجينديان قابىرستانىنىڭ قازبا جونىندەگى قىسقاشا ماليمەتى» ىلگەرىندى - كەيىندى اۋتونوميالى رايون دارەجەلى سىيلىققا يە بولدى. قازىر وسى مادەني مۇراعاتتاردى زەرتتەپ، قورعاپ جانە ونى پايدالانىپ وتىرعان تۇرپان تانۋ ەل ٴىشى - سىرتىنداعى تاريح عىلمي سالاسىندا، مادەني ەسكەرتكىشتەر عىلمي سالاسىندا، ٴتىل عىلمي سالاسىندا ماڭىزدى ورىنعا يە بولىپ، تۇرپان قالاسىنىڭ تانىسقىسىنىڭ بىرىنە اينالدى.

"جۋىق جىلدان بەرى، تۇرپان تانۋ زەرتتەۋىندە كوپتەگەن نىساندار ەسكى جۇرتتاردى قورعاۋ جونىندە بولدى، كەيبىر زەرتتەۋ جەتىستىكتەرى جەرگىلىكتى ورىننىڭ ساياحات جاڭا نىساندارىنىڭ، جاڭا كورىنىس وڭىرلەرىنىڭ اشىلۋ نەگىزىنە اينالدى". تۇرپان تانۋ ٴبىلىمىن زەرتتەۋ ورنىنىڭ ورىنباسار باستىعى چىن ايفىڭ بىلاي دەيدى: اسىرەسە، حۇجات ماتەريالدار، توقىما بۇيىمدار، مىس بۇيىمدار، بالشىق بۇيىمدار سياقتى مادەني ەسكەرتكىشتەردى قورعاۋ، كۇتىمدەۋ جانە كورمەگە قويۋ، كارىزداردى قۇتقارۋ سيپاتتى قورعاۋ، بەكەمدەۋ جانە كورىنىس ٴوڭىرى قۇرىلىسى، بيزاكلىك مىڭ ٴۇي جانە شىڭجينكوۋ تاس ۇڭگىر بۇتحاناسىنىڭ مادەني ەسكەرتكىشتەرىن قورعاۋ جانە ودان پايدالانۋ، يارعۇل بايىرعى قالاسىن قورعاۋ جانە ودان پايدالانۋ قۇرىلىسى سياقتى سالالاردىڭ بارلىعىندا تۇرپان تانۋ ٴبىلىمىنىڭ زەرتتەۋ جەتىستىكتەرى تىرەك بولۋدا.

تۇرپان قالالىق مادەني ەسكەرتكىش مەكەمەسى مادەني ەسكەرتكىشتەردى زەرتتەۋ، قورعاۋ، پايدالانۋ قىزمەتىن ٴوزارا ۇشتاستىرىپ، مادەني ەسكەرتكىشتەردىڭ ىشكى ٴمانىن تىنباي اشىپ، مادەني ەسكەرتكىشكە ٴتىل ٴبىتىرىپ، تاريحتى سويلەتىپ، ٴسويتىپ ٴار ۇلت بۇقاراسىنا باي مازمۇندى، الۋان ٴتۇرلى جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ تاڭداۋلى ٴداستۇرلى مادەنيەتىن ايگىلەدى.

"ٴبىز ورىستەتكەن 'تاريحقا كوز تاستاۋ، مەكەندى ساياحاتتاۋ، وتاندى ٴسۇيۋ' بۇقارالىق تاربيە قيمىلى '2021 - جىلعى مەملەكەت بويىنشا مادەنيەت مۇرالارىنداعى 100 جاندى مادەنيەت مۇرالارى مىسالىنىڭ' ىشىندەگى 'مادەنيەت مۇرالارى ەرەكشە ساياحات قيمىلىن اشۋ' سىيلىعىنا يە بولدى"، - دەيدى تۇرپان قالالىق مادەني ەسكەرتكىشتەر جانە مۇراجاي مەكەمەسىنىڭ باستىعى، تۇرپان مۇراجايىنىڭ باستىعى ساۋ حۇڭيۇك. مادەنيەت — تۇرپاننىڭ مايەكتى نەگىزى، تاياۋ جىلداردان بەرى، تۇرپان قالالىق مادەني ەسكەرتكىشتەر مەكەمەسى ىلگەرىندى - كەيىندى "سارا مادەنيەت ەسكەرتكىشتەرىن قۇراۋ، تاريحي مادەنيەتتى ٴتۇسىنۋ"، "مۇراجايدىڭ تاڭعاجايىپ كەشى — گاۋچاڭدى ەلەستەتۋ"، "جىبەك جولىنداعى بايىرعى تەڭگەلەردى تانۋ" سياقتى مادەنيەتتى زەرتتەۋ - ۇيرەنۋ قيمىلدارىن ورىستەتۋگە ۇيىمداستىردى. "يارعۇلدا كەشكى سەيىل"، "كارىزدى كەشتە ارالاۋ"، "سۇگۇڭتاعا كەشتە ٴۇڭىلۋ"، "بويلۇقتى كەشتە ارالاۋ" سياقتى ٴبىر توپ "كەشكى مادەنيەت" ەرەكشە مادەنيەت - ساياحات ونىمدەرى جونىندە ىزدەنىس جاساپ، تۇرپاننىڭ مادەني ەسكەرتكىشتەرىن، ەجەلگى ەسكەرتكىشتەرىن ايگىلەۋمەن بىرگە، ادامداردى تۇرپاننىڭ تاريحى، مادەنيەتى جونىندە اناعۇرلىم تەرەڭ، اناعۇرلىم جاندى تانىمعا جانە تۇسىنىككە يە ەتتى.

تۇرپان قالالىق مادەني ەسكەرتكىشتەر مەكەمەسى مۇراجايدا ساقتالعان مادەني ەسكەرتكىشتەر بايلىعىن ۇزدىكسىز جانداندىرىپ، مۇراجايدىڭ الەۋمەتتىك قىزمەت وتەۋ يقۋاتىن ساۋلەلەندىرۋمەن بىرگە، "جىلجىمالى مۇراجايدى" مەكتەپ اۋلاسىنا، الەۋمەتتىك اۋماقتارعا، اۋىل - قىستاقتارعا جەتكىزۋ قيمىلىنان 830دان استامىن ورىستەتىپ، مادەني ەسكەرتكىشتەردى بۇقاراعا جاناستىرىپ، ٴار ۇلت بۇقاراسىنىڭ جۇڭحۋا مادەنيەتىن شىنايى مويىنداۋىن وناي ارى تەرەڭدەتتى. قازىر تۇرپان مۇراجايى سيفرلاندىرۋ دەڭگەيىن جوعارىلاتۋ نىسانىن اتقارىپ، ساياحاتشىلاردىڭ تاريحتى، مادەنيەتتى اناعۇرلىم تەرەڭ تۇسىنۋىنە مۇمكىندىك جاساۋدا.

مەملەكەتتىك "حالىق رازى مەملەكەت قىزمەتكەرلەرى كوللەكتيۆى" اتاعىنا يە بولعانان كەيىن، تۇرپان قالالىق مادەني ەسكەرتكىشتەر مەكەمەسى پارتيا باسشىلىق گرۋپپاسىنىڭ شۋجيى جوڭ شىڭحاۋ مىنالاردى ٴبىلدىردى: مادەنيەت ماركاسىن سومداۋعا ۇزدىكسىز تاباندى بولىپ، مادەني ەسكەرتكىشتەرگە اناعۇرلىم ويداعىداي ٴتىل ٴبىتىرىپ تاريحتى سويلەتۋ ارقىلى، مادەنيەت پەن ساياحاتتىڭ توعىسا دامۋىن ىسكەرلەي ىلگەرىلەتىپ، ٴداستۇرلى مادەنيەت پەن وسى زامانعى مادەنيەتتىڭ تۇرپاندا ٴوزارا توعىسىپ، شۇعىلا شاشۋىنا مۇمكىندىك جاسايمىز.